

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БҮРЯАД УНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгдэд
арадай
газетэ

1995
СЕНТЯБРЬ
21

Зунай дундахараморин
нарын 27
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№178 (19272)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

Редакторай булан

НЮТАГТАА ХҮНДЭГҮЙГӨӨР ХАНДАБАЛ...

Залуу ябахадаа, олохон юумэндэ хүнгэнөөр, тухай ойлгонгүй хандадаг байгаа хаади гэжэ анхнай ошохо бүри ханагдадаг болоо агша. Тухайн үедэ залуушуулай шиний алдуунуудыг дабтан хараада, манай дэлхэй дээрэ юумэн хуу дабагдажа, ямаршьеб дүхэригөөр ябажа байхандаа ханагдаха юм. Зүгөөр залуудаашье, өөр нэг онсо байдалдашье ороходоо, өөрыгөө хамгаалхын гү, али сагааруулхын, үмөөрхын тулада арсаагүй, муу муухайтай худхашагүй, наглан ойлгосонууд бии гээд онсолхо дурал дүрвэ.

Гадна ойр зуурын политическэ гү, али ямар нэг ондоо шалтагаан баримталжа, убайгүйгөөр муушлахын, шүүмжэлхын, үнгэрхэдөө ороонжолхын аргагүй юумэнүүд энэ түбидэ биелдэ. Тухайн онгосонуудай нэгэн хадаа Эхэ орон, тоонто мүн. Энэниие буруу гэхэ хүн олохгүй байха гэжэ ханахаар.

Иймэ хараа бодолтойгөөр залуушуудыг үнүүлэхэ гэшэ нэхэдэ онсо шухала удха шаартай гээд ойлгохо хэрэгтэй. Тээд энэ талаар үнөө бүх юумэн хэгдэнгүй гэжэ онсолмоор. "Патриот" гэхон ойлгосо олон ушарта хараал хэрэг хэрэгдэнэ бишуу. (национал-патриотууд гэжэ мэтээр).

Манай буряад арадай урданай ёно заншалнууд хэлхэ болоо хаа, Эхэ орон, нютаг, тоонто ойлгосонууд онсо удха шаартай байгаа. Тухайн түрхэхөө түрэл нютагтаа холбооень заншал би байгаа бишуу.

Миний хүйлэн эндэ булаатай гээд ханахадаа, газарайнгаа хурьнэ гэшхэжэ ябахадаа, газарайн аятай зохидоор амилхадаа, ая гангын, үлэ, мойноной, эдгид, талын найхан хэбхээнэй наглан хангалгаа богтоходоо, зосоо яахан нонин болгодог гэшхэб?

Тийгээдшье нютагаа ханалгын үбшэн, ностальги гэшэ бии гүб даа. Энэмнай зүрхэ сэдхэлэй, оюун ухаан болоолы хэшэг гээд ойлгохоор байгша. Гадна дэлхэйн бүхы шахуу аруудай аман үгын баялгит абдар уудалаа хаа, угсаатан зонойлгоо эрхэ сүлөөнэ хамгаалан, баяда муухай барга дайсадтай тэмсэхэн багтаруудай түрэл Газаргаа үржэлтэй нүдөө абжа, хүсэ шадалаа нэмэхэн, дайсаана даран хангалта тухайн түүрээхэн олон тоото баримтануудыг олохон байхади. Тоонто нютагай тоонтоошье шэдгитэй ха юм.

Бурянда, дайдын эзэдтэ шүтэн мүргэхынгөө урда эхэ эсэгдээ, тоонто нютагтаа залбара, түгдээ, үргэ. Угы хаа, түхэрээн үдэртоошье бурянда мүргөө хаангын, үрэ гарахагүй даа, — гэжэ миний хадам баабай, Жигмидэй Надмидай тоомбож хэлгэшэ нэн. Сэсэн лэ үтэнүүд даа гээд үнөө ойлгоноб. Ийхэдэ Эхэ орон, нютаг, тоонто гэшэ үнэхөөрөө наглан, онсо найхан ойлгосонууд болоо ха юм.

Энээн тухай юундэ интэрээ бодомжолно, ханагаа зобонобши гэхэдэ, "Комсомольская правда" нониндо байгша оной апрелийн 25-най дугаарта толилогдон "Хүйтэн точко" ("Холодная точка") гэжэ статья мүн. Нэн түрүүн "хүйтэн" гэхон ойлгосо гаршаг соогоо оруулахадаа, манай буряад орондо үндэсэ яхатанай хоорондохой байдал ялал номгон, даруу, хуушан хэбээрээ хахуу байханыень харуулахаа ханаа гү? "Халуун" хаа, автор баярлаха байгаа ха гү?

Угышье хаа, манай республика соо монголическа, социальна халбаринуудта "хүйтэн", ямаршье ерээдүйгүй байдал тогтонхой гэжэ тус статьяй автор харуулха гээ юм гү даа? Энэ ушарта Буряад оронтой юундэ иймэ байдалда ороонинь ойлгосотой.

Манай угсаатанай "найн дураараа" Россия буряад ороонинь хойшо түүхэй эдээр, модо шулуугаар, алта мүнгөөр, үнэтэй шухаг арна шүрбээр хангалтын зах хольн залгалахан Буряад орон болгодонон байгаа бишуу. Гадна совет үедэ хүгжэлтын эрид алхамуудыг хэсхье хаа, түбөө, Россияа, Москваа даб гээд харагдашагүй шангхан утахануудаар холбогдонхой, хүрмэгдэнхэй байлан жаалдамар, манай "автономито" республика гүб даа.

Мүнөөшье эдэ утаханууд таа сабшагдаагүй байхаар. Бэлээр сабшагдаха аргань үгы, гайтай. Иймэ юумэ хэсхэнгээ урда тээ найнаар бодоод үзэхэ хэрэгтэй ааб даа. "Бээ даабади" гээд, нефтеэр баян Башкиртал, Татарстанда, алмаз, алтан баялгаараа хэнишье "гартаа оруулмаар" Яхадтал (Саха) болоо хаа, хахархай тэбшынгээ хажууда, үбдэг соорхой үлэхэ байхамнай мүнөө-мүнөө тодо болоод байна бэнэ гү? Тиймэһээ Буряад орондо "хүйтэн" байдалай тогтоо юм хаань, энээнэй үндэһэн, эхин холохоо нагаша татана хаа?

Эдэ бүгдэһөө уламжалан, буряад арадай ерээдүй тухай гартагдан тобиолоодо хайшаагаар хандамаар ба? "Мингаадинь бээ бээхэ хулууха, хэдэн арбаад мингаадиль архиншад болохо..." Бүхэли арад тухай ишгээ бээхэ болохо юм аал? Ураалгаа нааша ажаһуудаг байхан арадуудыг архитэй хэн танилсуулаа нэн хаб гээд хураха дурал хүрэнэ.

Манай арад тухай хэлхэ болоо хаа, сагай гүн сооһоо олон, онсо бэрхшээлүүдэ дабажа, мүнөө болотор ерээд, Россияй, ородуудтай хамта бүхэй гурбан зуу гаран жэл соо одоол юу үзөөгүйб даа? Энэ мэдээжэ ааб даа.

Тиймэһээ түрэл арадыг, мүн зэргэлжэ ажаһуудаг бусад угсаатан, бүхы Россия мүнөөнэй хүндэ сагыг дабахал байха. Зүгөөр энэ сэхэ, жэбжэгэр тэгшэ бээхэ замдмнай гээлтэ хоролтонууд заабол ушарха, зүрхэ сэдхэлээ, хүн бээ муу бодол болон хэрэгүүдээр бузарлаашад, архида, хара тамхинда обтошод байха.

Гадна урлань буряад угсаатанай дунда дуумагүй ябадалууд үзэгдэдэг болоо бишуу. Эхэ, эсэгээ наһатайшуулай гэртэ тушаалан, нарай нялаа үхиүүнхээ арсажа, нарайлалтын байшанда орхинон, үнгэрхэдөө хэн нэгээ гэмэлтэһэн, хороонон зон, илангаяа залуушуул олон гээд дуулахадаа, баярлаха болоно гүбди? Иймэ гээлтэнүүд олон лэ ушарха юм аабза.

Зүгөөр Владимир Медведев юундэ дээрэ дурсагдаша тобиолоолуудыг гаргаа ха? "Молодёжь Бурятии" нониндо Виктор Золотарёвой мэдүүлхэнэй ёһоор, "Господин Медведев хураг суугаар энэниие мэдэхэ бэшэ нэн хойноо (тэрэ Улаан-Үдэдэ түрэнэй, урбан юм) республикын байдал тухай тодо баримтануудыг дурдажа, ерээдүйн зарим тэдгээр харуулаа" юм ха.

Тээд энэ господин бурядуудай уг гарбал тухай анекдот юунэй тулада дурдаа? Ийгээд харахада, В.Золотарёвой энэндэ хандасан эли бээхэ болоно гү? Эли ааб даа. Тиймэһээ Президенттын болон Правительствын пресс-албан сүлөө үгэ, хэбэл дараа, хаана гээд харуулхаа ханаа аал? Ийгээжэ засаг баряшадай оппозици байханаа харуулдагүй гээд ханахаар.

Харин Владимир Медведев нютагаа ерээд, хүндэлүүлээд, нүхэдтээ харилсаад, нийслэл хото руугаа бусажа, иймэ худхалатай статья бээхэдээ, Эхэ нютагтаа туна хээ гү, али үгы гү? Уншагдайнай ямар ханамжатай ха? Сохом лэ Медведевтэнэй олохон түлөөлгүшэдэй хуви заяан энэ хулгайшадай, архиншадай орон болохо нютагтай тон нягта холбоотой ёһотой. Тиймэһээ "тэжээхэн буруу тэргэ эбдэхэ" гэхон сэсэн үгэ ухаанда эжэлүүдгүй оронол даа...

Ц.ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Ургаса хуряалга-95

ЖЭГДЭРЖЭ НАЯНАЙЛ ОРОБО

(Телефоноор абтаба). Мүнөө жэлэй зунай харанууд соо хура бороо муртэй оронгүй байжа, Түнхэнэй таряашадта, механизаторнуудта, луговодуудта, тэжээл бэлэдхэгшэдэ хүндхэн байдал тохёолдуула. Үнэхөөрөөшье, нютагуудаар сагаан ган гасуур болохс ургаса ногооной гаралгада, орооно таряанай эдээшхэ хэрэгтэ ехэл муутаар нүлөөлөө бишуу. Иймэ ган гасуур зүн эндэмнай хая наашашье болоогүй.

Байгаалин эрхэ байдалаар бэрхшээлтэй иймэ байдалда ороон манай аймагай ажахынууд хараалхан үбхэ хулхаяа, шэмэтэ тэжээлээ хүсэдөөр бэлэдхэжэ шадабагүй. "Мир" колхоз, бэшэ ажахынуудта орходоо, үбхэ бэлэдхэлгээр байдалын нэгэ бага дээшээ гэхэ гү, али бүхэй мэдээгээр, тэндэхи тэжээл бэлэдхэгшэд даб дээрэ 2500 центнер үбхэ хүрлэжэ абаад байна. Ийгээжэ тус ажахын үбхэшэд бэлэдхэхэ ёһотой тэжээлэйнгээ миил 35-40 процентынь ноосэлбэ гэшэ. Аймагай бэшэ ажахынууд энээнхээ доошо үбхэ бэлэдхэнхэй.

"Мир" колхоздо үбхэшэдэй 4 звено мүнөөшье болотор хүдэлхэн зандаа. Луговод мэржээлтэй Владимир Акушевич Цыремпиловэй даадаг звеногой гэшүүд илангаяа найнааражаллана.

Ургаса хуряалга дээрэ абаад үзэхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Шанаагай трактор-таряан ажалай бригадын механизаторнууд энэ жэлдэ 1035 гектар таряалан дээрэ орооһото ургамалуудыг, тэрэ тоодо 685 гектарта обёос, 350 гектар талмайда шэниисэ тариан байгаа. Энэ бригадыг Цыден-Дамба Чойропович Удаев хүтэлбэрлэдэг юм. Тус коллективэй гэшүүд байгша оной хараагаар аймаг соогоо эгээл баян ургаса ургуулжа шадаба.

Тэдэнэр таряанайнгаа эдээшхэтэйн сасуу ургаса хуряалгаа захалан байна.

Бригадир Удаев мэдүүлхэнэй ёһоор орооһоной комбайнуудаа яһала саг соонь заһабарилжа дүүргээ. Үзэл, детальнуудынь нэлгүүлхэ хэрэгсэлнүүд дутагдажа, нилээд зобоогоо. Тоһо, түлшын асуудал баһал хашажа, зобоодог байгаа. Федеральна эдээ хоолой корпорацийн Бурядай филиал туһаламжа үзүүлэхэбди гэжэ найдууланхай. Эгээл мүнөө үедэ дизельнэ түлшэ дутагдажа, ургаса хуряалгын эхиндэ бага бэшэ хаад ушаруулна.

"Ган гасуур болоһон жэлдэ гектарай арбаад центнер ургаса абтахаар хүлээгдэнэ. Бүхыдөө 391 гектар паар бэлэдгэнхэй юм. Тэрэнээ дахинаа эдүүрилхэ ажалаа дүүргэхэ дүтэлэнхэйбди. Намарай паар хахалха гэхэдэ, тоһо, түлшэ хашана гэжэ тракторна бригадын бригадир намда мэдүүлхэ нэн.

"Мир" колхозойхид баһал таряагаа хуряжа захаланхай. Эндэ 520 гектар галмайн ургаса сохигдон абтажа байна. Тэрэнэйнгээ тэн хахадынь хуряжа абаба. Ургаса хуряалгада орооһоной 7 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Нэгэ комбайн 10 гектарай ургаса хадаа хаа, үнэндээрээ 75 гектар талмайн орооһо сохихо болоно. Техникын эбдэржэ, хаад ушаруулаагүй хаань, саһанай оротор ургасаяа хуряжа дүүргэхээр хараална.

Комбайнернууд Б.Д. Шанинов, К. Лопсонов, В. Хоборков, М. М. Быковский, В. Бобков, Р. Р. Ивахинов гэгшэд "талынгаа онгосонуудыг" аша үрэтэйгөөр хүдэлгэхы нилээд оролдоно.

Юрэдөөл, түнхэнэйхид таряа хуряалгада хаянайл жэгдэржэ оробо гэшэ.

В. ТУЛАЕВ,

"Саяан" газетын редактор.

Улаан-Үдэн "нарин сэмбын мануфактура" гэжэ акционернэ бүлгэмэй аппаратно-ээрэлгын үйлэдбэрийн цехтэ бэлэдхэлэй, ноһоо сээрлэдэг таһагууд оршоно. Эндэ 280 хүн хоёр халаанда хүдэлнэ. Валентина Забанова, Людмила Попова, Вера Вахрамеева гэгшэд дүй дүршэлтэй мастернууд гэжэ суурхадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: утаһа ээрэгшэ Туяна Донхорова, халаанай мастер Мария Петрова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

"Буряад Республикада нютагай өөһэдэгөө хүтэлбэрлгые эмхидхэхэ юрэнхы гол ёһонууд тухай" Буряад Республикын Хуулида хабсаргалта
БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН РАЙОНУУД БОЛОН ХОТОНУУДАЙ
СОВЕДУУДЭЙ НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ ДЕПУТАДУУДЫЕ ХУНГАХА
ТАЛААР ХУНГУУЛИЙН ОКРУГУУДАЙ ТОО

1. Баргажанай	15	6. Загарайн	15	16. Прибайкалийн	15
2. Баунтын	11	7. Захааминай	13	17. Хойто-Байгалай	13
3. Бодхүүрэй	17	8. Ивалгын	13	18. Сэлэнгын	12
4. Зэдын	16	9. Кабанскын	23	19. Тарбагатайн	11
5. Зруунын	15	10. Хэжэнгын	13	20. Түнхэнэй	16
		11. Хурамхаанай	17	21. Хорин	12
		12. Хяагтын	17	22. Сусиноозерск	10
		13. Мухар-Шэбэрэй	15	23. Северобай-	
		14. Муйскын	11	кальск	11
		15. Ахын	11	24. Улаан-Үдэ	22

2. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай гүрэнэй тогтоогдомол социальна стандартнууды мүнгэн хангай талаар, хангах зорилготойгоор нютагай бюджетүүдэй эгээн доодын хэмжээгээр хангах нормативууд Буриад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудаар тогтоолодог.

Нютагай байгууламжын
нэмэлтэ мүнгэн зоёри
гаргашалжа болохо гүрэнэй
засагай зургаануудай
шийдхэбэринүүдые абамсаараа
нютагай өөһэдыгөө
хүтэлбэрилгын зургаанууд
болон тушаалтад гаргашануудые
бусаагша түлэхыень тиймэ

2. Нютагай ооһэдыгөө
хүтэлбэрилгын зургаанууд
Россин Федерациин, Буряад
Республикын хуулинуудтай

Нютагай өөхэды төө
хүтэлбэрилгын зургаанууд
Россин Федерациин, Буряад
Республикын хуулинуудтай
зохиулулан, нютагай
урьхалалга ба лотерейнүүдые
гаргаха, гүрэнэй урьхаламжын
мүнгэ абаха, нютагай
б а ц к н у у д ы е
байгуулха, коммерческэ
банкнууд болон урьхаламжын
мүнгэ үгэдэг эмхинүүдхээ мүнгэ
урьхаламжаар абаха эрхэтэй.

**НҮЛЭГ 10. НЮТАГАЙ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ЗУРГААНУУДАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ
ЛАБ ХАНГАЛГА**

СТАТЪЯ 70. Нютагай
хүтэлбэрилгын
ургаануудай
хүтэлбэринүүдэй уялгата
Эрхэтэдэй хэнһээшье
мичангүйгөөр, эрхэ
өөтэйгөөр абahan
хүтэлбэринүүд, нютагай
хүтэлбэ хүтэлбэрилгын
ургаануудай эрхэ мэдэлээр
бан шиндхбэринүүд тус
ар дайда дээрэхи
приятинуудата, эмхинүүд
ньютагай өөһэдыгөө
хүтэлбэрилгын зургаануудата,
эрхэтэдтэ уялгата.
Приятинууд, эмхинүүд,
мичан нэгдэлнүүд, тэдэнэй
хүтэлбэрилэгшүүд, эрхэтэд
ньютагай өөһэдыгөө
хүтэлбэрилгын зургаануудата

СТАТЬЯ 72. Ньютагай

— бюджетдэй мүнэг хэрэглэхэ ба гаргашалха шэгэлэнүүдые тодорхойлох эрхээр;

— нутагай бюджетдэй мүнгэн сангай үлөөшэ хубиинь (гаргашануудые арьбалханай, бюджеттэ мүнгэнэй оролгын дээшэлхэнэй ашаар) хурян абалгы хорилгоор;

— гүрэнэй засагай болон нутагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын ондоо хэмжээнэй зүр га а н у ү д а й

2. Гүрэнэй социальна стандартнуудай нютагай бюджетүүдтэ оруулагдаха мүнгөөр хангагдаагүй байбал, гүрэнэй засагай зургаанууд нютагай өөөхэдгөө хүтээбэрилгын зургаануудта

СТАТЬЯ 74. Нютагай

СТАТЬЯ 74. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд болон бусад тушаалта нюурнуудые социальна талааа лаб хангалга

Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, тэдэнэй байгууламжын

подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, орологшор "Буряад Республикада муниципальна албан тухай" Буряад Республикын Хуулитай зохилдуулан, эдэ тушаалуудта хүдэлхэн болзор соогоо социальна талааа лаб хангагдааг.

СТАТЬЯ 75. Нютагай

өөхэдыгөө хүтэлбэрилгые сүүдээр хамгаалга

1. Россин Федерациин болон Буряад Республикын Хуули ёһоор хараалагдаһан ушарнуудта нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай эрхэ мэдэлээр абтаһан шийдхэбэринүүдые дүүргээгүй тушаалта нюурнууд болон

эрхэтэд сүүдэй гуримаар яла түлэлгын харюусалгада хүртэдэг.

2. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд тус дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг хуурин зоной Хууляар хараалагдаһан эрхэнүүдые, мүн нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай эрхэнүүдые эбдэһэн гүрэнэй

засагай зургаануудай, нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай, эрхэнүүдэй, предпринятинуудай, эмхинүүдэй, ниитын нэгдэлнүүдэй, актуудые буруушаажэ, тэдэниие болюулаха тухай эрилтэнүүдые зохио сүүдэй урда табиха эрхэтэй.

VII ХУБИ

НЮТАГАЙ ӨӨХЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ЗУРГААНУУДАЙ ХАРЮУСАЛГА

БҮЛЭГ 11. НЮТАГАЙ ӨӨХЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ЗУРГААНУУДАЙ ХАРЮУСАЛГА БОЛОН ТЭДЭНЭЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ХОЙНОҢОО ХИНАЛТА БЭДҮҮЛГЭ

СТАТЬЯ 76. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай харюусалга

1. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд нютагай зоной болон гүрэнэй урда харюусалгатай байдаг.

2. Нютагай хуули ёһоной актуудые эбдэһэн, али найдаагүй болоһон ушарнуудта нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай зоной урда харюусалга эхилдэг.

3. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд гүрэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлдүүлгын түлөө харюусадаг (зөөрин болон мүнгэнэй талаар эдэ түлөөлэлгэнүүдэй ямар хэмжээгээр хангагдаһанһаа уламжалан).

4. Гүрэнэй засагай

зургаануудай эрхэ мэдэлээр абтаһан хуули ёһын актуудые, хуулинуудые эбдэхэ ушарнуудта гүрэнэй урда нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай харюусалга эхилдэг.

СТАТЬЯ 77. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай нютагай зоной урда харюусалга

Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай тушаалта нюурнуудые бусааха, тэдэндэ этигэл найдабарияа болюулаха эрхээр нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай нютагай зоной урда харюусалга бэлдүүлгэдэг.

Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай тушаалта нюурнуудай нютагай

зоной урда харюусалгын арга түхэлнүүд тус Хууляар, нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримөөр (уставаар) тодорхойлогдоог.

СТАТЬЯ 78. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай гүрэнэй урда харюусалга

1. Россин Федерациин болон Буряад Республикын Конституцинуудые, федеральна болон республиканска хуулинуудые эбдэһэн шийдхэбэринүүдые нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай абабал, тэдэниие гансал сүүдэй шийдхэбэрээр болюулаха аргатай.

2. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай

хуули ёһо хазагайруулан эбдэһэн шийдхэбэринүүдхэ уламжалһан хохидол дүүрэн тэхэрхүүлэгдэдэг.

СТАТЬЯ 79. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай ажал ябуулгын хуулига байлгые сахилгын хойноһоо прокуророй хиналга

1. Буряад Республикын прокурор болон тэрэнэй мэдэлдэ байһан прокурорнууд нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай, тэдэнэй байгууламжын нэгдэлнүүдэй тушаалта нюурнуудай хуули ёһо гүйсэхэлгые хинан шалгадаг.

2. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай, тэдэнэй байгууламжын подразделенинүүдэй болон

тушаалта нюурнуудай Россин Федерациин Хуули, Буряад Республикын Хуулинууд болон бусад хуули ёһоной актуудые хазагайруулан эбдэһэн шийдхэбэринүүдхэ прокурорнуудаар буруушаагдаһан болюулагдаха аргатай.

СТАТЬЯ 80. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай шийдхэбэринүүд болон хэрэгүүд тушаа сүүдэй гомдол барилга

Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай шийдхэбэринүүд болон хэрэгүүд тушаа сүүдэй гомдол барилга гомдол барилга

БҮЛЭГ 12. ТҮГЭСХЭЛЭЙ БОЛОН ШЭЛЖЭН ОРОЛГЫН ДҮРИМУУД

СТАТЬЯ 81. Зарим хуули ёһоной актуудай хүсэндөө буураһаниие мэдэрхэ тухай

Тус Хуулиин хүсэндөө ороһонһоо хойшо хүсээс буураа гэжэ мэдэрхэдэхэ габал:

—1991 оной январин 21-дэ Буряад Республикын, Верховно Советэй баталанабаһан "Буряад Республикада нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин (удаадахи хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдэй) 1—48, 74, 75, 83—88, 90-92-дохи статьянууд;

—Буряадай ССР-эй Верховно Советэй 1991 оной ноябрийн 29-дэ (№163-XI) абатан "Буряад Республикада нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай" Буряадай ССР-эй Хуулиие хүдэлгэжэ эхилэлгын гурим тухай" тогтоог;

—"Буряадай ССР-эй Арадай депутатуудай нютагай Советүүдэй хүтэлбэрилгын байгууламжа тухай" Буряадай ССР-эй Хуули (Буряадай ССР-эй Верховно Советэй болон Министрнүүдэй Советэй ведомостнүүд № 1 1991 он) тогтоог;

—"Буряадай ССР-эй Арадай депутатуудай нютагай Советүүдэй арадай депутатуудай статус тухай" Буряадай ССР-эй Хуули (Буряадай ССР-эй Верховно Советэй болон Министрнүүдэй Советэй ведомостнүүд № 1 1991 он) удаадахи хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдэй.

СТАТЬЯ 82. Тус Хуулитай зохилдуулан, хуули ёһоной зарим актуудые хэрэглэлгэ тухай

1. Буряад Республикын Верховно Советэй 1991 оной январин 21-дэ баталан абатан "Буряад Республикада нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин (удаадахи хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдэй) 48-73-дахи статьянууд муниципальна эмхинүүдэй хэрэг эрхилэлгые амьарлаха тухай республиканска Хуули баталан абатар Буряад Республикын

Конституцида болон тус Хуулида тааралдаһан хубида хэрэглэгдэдэг.

2. "Буряад Республикада нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин статьянуудаар хараалагдаһан нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүд (тус статьягай 1-дэхи пунктда заагдаһан ба тус Хуулида тааралдаһан хубида) нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын тусхай зургаануудаар (тус Хуулитай зохилдуулан байгуулагдаһан гү, али хунгадаһан, толилогдоһон) бэлдүүлэгдэдэг.

3. 1991 оной январин 21-дэ Буряад Республикын Верховно Советэй баталан абатан "Буряад Республикада нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин 76-82-дохи статьянууд (удаадахи хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдэй) нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгые бэлдүүлгые гуримшуулаха тухай республиканска Хуули баталан абатар (тус Хуулиин 40-дэхи, 42-дохи статьянуудаар хараалагдаһан) Буряад Республикын Конституцида болон тус Хуулида тааралдаһан хубида хэрэглэгдэдэг.

4. Хуули ёһоной актууд: Буряадай ССР-эй Верховно Советэй "Буряадай ССР-эй дэбисхэр дээрэ эвенкийскэ арадай депутатуудай хүдөөгэй Советүүдые байгуулаха тухай" (Буряадай ССР-эй Верховно Советэй болон Министрнүүдэй Советэй ведомостнүүд № 3 1992 он), "Буряадай ССР-эй дэбисхэр дээрэ эвенкийскэ арадай депутатуудай хүдөөгэй Советүүдые байгуулаха тухай" (Буряадай ССР-эй Верховно Советэй болон Министрнүүдэй Советэй ведомостнүүд), Буряадай ССР-эй Верховно Советэй "Буряадай ССР-эй Баунтын эвенкийскэ аймагай статус тухай дүрим

тухай" Тогтоол (Буряадай ССР-эй Верховно Советэй болон Министрнүүдэй Советэй ведомостнүүд № 8 1993 он) республиканска хуули ёһонуудые баталан абатар Буряад Республикын Конституцида болон тус Хуулида тааралдаһан хубида хэрэглэгдэдэг.

СТАТЬЯ 83. Хуули ёһоной актуудые тус Хуулитай зохилдуулга

1. Буряад Республикын Президентэ, Буряад Республикын Правительствда, Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудта хуули ёһоной актуудые тус Хуулиин хүсэндөө ороһон үдэрһөө хойшо гурба нарын болзор соо тус Хуулитай зохилдуулхые дуралдаха.

2. Буряад Республикада Хуули ёһоной нормативна актууд (тус Хуулитай зохилдотороо) тус Хуулида тааралдаха хубида хэрэглэгдэдэг.

СТАТЬЯ 84. Тус Хууляар хараалагдаһан зарим асуудалнуудай саг зуурын хуулига эрхэ байдал

1. Республиканска Хуулинуудые баталан абатар шийдхэгдэхэ асуудалнууд (тус Хуулиин 82-дохи статьягай 1, 2, 4-дэхи пунктнуудта заагдаһанһаа гадна) Буряад Республикын Конституцигай болон тус Хуулитай тааралдуулан абатан муниципальна эмхинүүдэй уставуудаар гуримшуулагдаха аргатай.

2. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставуудые (дүримүүдые) баталан абатар шийдхэгдэхэ асуудалнууд нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургаануудай абатан хуули ёһоной актуудаар гуримшуулагдааг.

3. Хэрбээ муниципальна эмхидэ нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургаанай бүридхэгдөөгүй байгааһаа, муниципальна

эмхини хунгадаһадай тоогоо 5 процентһээ үсөөн бэшэ эрхэтэдэй эрилтэнүүдээр нютагай захиргаанай гулваа нютагай референдум зарладаг. Энэушартанютагай референдум республиканска хуулитай зохилдуулан үнгэртэгдэдэг. Хэрбээ иимэ хуулиин үгыһаа, нютагай захиргаанай гулваагай (нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваагай) баталан абатан хуули ёһоной актуудтай зохилдуулан, эмхидхэгдэдэг.

СТАТЬЯ 85. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургаануудай болон тушаалта нюурнуудай хунгалтануудые үнгэргэлгэ ба тэдэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор.

1. Нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай болон хунгадамал тушаалта нюурнуудай нэгдэхэ зарлааг эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор дүрбэн жэлээр тогтоогдоог.

2. Муниципальна эмхидэ нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургаануудай хунгалтанууд, мүн нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын тушаалта нюурнуудай хунгалтанууд тус Хуулиин хүсэндөө үдэрһөө хойшо зургаанууд тус Хуулиин 27-дохи статьягай зар хараалагдаһан тус Хуулиин үнгэртэгдэдэг. Республикын Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай тоогой талаар бүридэлые тодорхойлоог.

СТАТЬЯ 86. Нютагай Тус Хуулиин хүсэндөө ороһон урда тээ томилогдоһон нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай болон нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын тушаалта нюурнуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүд тухай.

Гүрэнэй засагай зургаануудаар, гүрэнэй тушаалта нюурнуудаар томилогдоһон нютагай

өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын захиргаануудай гулваагай (нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваагай) захиргаанай, тушаалта нюурай хунгадатар эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй үлөөдэг. Тус Хуулиин хүсэндөө ороһон үдэрһөө хойшо зургаанууд үлүү бэшэ болзор соо).

СТАТЬЯ 87. Муниципальна алба хаагшад тухай

Зохих Хуули абатар муниципальна алба хаагшад гүрэнэй алба хаагшад хабаатай федеральна болон республиканска хуули ёһоной тогтоогдох аргаар эрхэнүүд.

СТАТЬЯ 88. Муниципальна алба хаагшад тухай

Зохих Хуули абатар муниципальна алба хаагшад гүрэнэй алба хаагшад хабаатай федеральна болон республиканска хуули ёһоной тогтоогдох аргаар эрхэнүүд.

СТАТЬЯ 89. Тус

хүсэндөө ороһон урда тээ томилогдоһон нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай болон нютагай өөхэдыгөө хүтэлбэрилгын тушаалта нюурнуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүд тухай.

Гүрэнэй засагай зургаануудаар, гүрэнэй тушаалта нюурнуудаар томилогдоһон нютагай

Президент
Улаан
1995 оной

Дэлгүүрэй оршондо түрэнэн бодолнууд

НАНАНАЙНГАА ОХИН СОО ЯБАХАДАА...

шэнги болотороо доройтож, муудаж байхдаа, тэндэ хүдэлдэг хүтэлбэрилэгшэдтэ хэды хүдэлбэ!

Иймэ орёо бэрхэтэй үедэ бээс байса шэмхэжэ үзэбэн, бага зэргэ өөртөө найдаһан, зоримгой, түбэһэн юумэһээ эхэ гунхарихагүй, шанга шадал, наһанайнгаа охин соо ябаһан хүнүүд лэ энэ ажалыг дааж абахаар зүрхэлхэл даа. Зонийншоо этигэл найдабариһаа арсаха аргагүй хадаа хэды хүндэшье наань, хүдэлжэ туршахал гэжэ тэдэнэр хүтэлбэрилэгшын хатуу "хомууд" хүзүүндэ угалца гэшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын аймагуудай ажахынуудыг толгойлохор диилэнхидэ залуушаг, дундуур наһанай хүнүүд олон томилогдонхой.

Һаяшаг Сэлэнгын, Зэдын аймагуудай хэдэн ажахынуудай шэнэ хүтэлбэрилэгшэдтэй Петропавловка тосхондо болоһон семинар дээрэ танилсаа, заримантайнь ойро зуура хөөрэлдөөшье һэм. Жэшээлхэдэ, Зэдын аймагтай Борьёогой совхозыг Һүүлэй 3-4 жэл соо Петр Иванович Зайцев хүтэлбэрилнэ. Энэмнай ажахыдаа олохон жэлдэ ахмад агрономоор ажаллаад, директорээр томилогдоо. Тус совхоз бүхы республика соо эгээл эхэ газарта тарьяа ургуулааг, нарин нооһото хонин хүрэгөөр эгээл олон ажахы. Эндэхид мүнөөнэй орёо бэрхэтэй сагташыг үйлдэбэриэ эхэ доошонь оруулаагүй, яһала бараг, тогтууртай хүдэлжэ байна.

Үнхэнэй хүндэшгэ байдалда ороһон Инзагатын "Коммунизм" колхозой түрүүлэгшээр Жаргал Самбуевич Батуев бүри наһанай хүдэлнэ. Тиигэбэшы ажахыг өөдөн татаха талаар яһала

оролдолго гаргана. Хүтэлбэрилэгшөөр дэбжүүлэгдэхын урда тэрэ худалдаа наймаанай хэрэг эрхилжэ байһан, ийнэ тииншэ ябадалтай, энэ тэрэ юумэ олоходоо бэрхэ, һүбэлгэн хүн гэжэ нютагайхыниг хэлснэ.

Аймаг соогоо эгзэн түрүүлэн, хамтынгаа ажахыг тараагаад, задаржа бутаржа, хэдэн жэлдэ зүдэрһэн Дээдэ болон Доодо Бургалтайн зоний гуйлгаар хоёр шэнэ колхозой эмхидхэгдэхэдэ, түрүүлэгшээр бүри залуу хүбүүд Зоригто Владимирович Дамчиев, Валерий Цырендоржиевич Чердонов гэшдэ томилогдоо һэн. Эдэнэр хэдэн жэлдэ тарьян ажал эрхилдэг тарьяшадай томохон ажахынуудыг толгойло байгаа. Мүн тиихэдэ хойулаа Баруун Германи ошожо, тэндэхи фермерскэ ажахынуудта хүдэлһэн, дүй дүршэлтэйн танилсажа ерһэн юм.

— Һүүлэй үедэ олохон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдыг һэлгээбди. Голтүлэб эдэбхитэй, бэрхэ залуу зонийг энэ хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ гэжэ оролдонобди. Тээд энээнэймнай аша үрэ тиимэ түргэн харагдашаха гэжэ хүлээхөн бэрхэтэйл ааб даа, гэжэ Зэдын аймагтай захиргаанай гулбаа А. Ц. Идамжанов хэлэжэ байгаа бэлэй.

Эдэнэй хүршэ Сэлэнгын аймагтай зарим ажахынуудайшье хүтэлбэридэ баһал залуу хүнүүд табидаһанхай. XX партсьездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр залуу хүн Петр Дугаржапович Бадаев хоёр-гурбан жэлдэ ажаллана. Нёдондо аймагтай олонхи ажахынуудай тарья хүн зондоо хубааха, малдаа таһалжа үгэхэһөө байха, тарилгынгаа үрһэндэшыг хүрэхгүй ахир бага ургаса абахадань, ноёхонойхид гуша гара мянган центнер тарья хуряагаа. Мүн

адууһа малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ, сенаж болон холоомо хошотой үбэлжөө һэн. Энэ жэлдэшыг тарилгынгаа газар хороогоогүй, аяар 4400 гектарта гансахан ороһото, 1700 гектарта тэжээлэй ургамалнуудыг тарьяд, мүнөө бараг һайн ургаса хуряжа байнхай. Илангаяа энэмнай иимэ хүндэ сагта адууһа малайнгаа тоо тодгойе ехээр хороонгүй байлгажа шадаһан ажахынуудай нэгэн болоно.

Юрөөгэй Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо түрүүлэгшээр бүри наһанай Даба Лайдапович Галсанов хүдэлнэ. Эндэхи бусадшыг ажахынуудта хүтэлбэрилэгшэдөөр диилэнхидэ залуушуул табидаһанхай.

Ганса эндэ бэшэ, республикын нилээд олон ажахынуудташыг баһал иимэ залуу хүнүүд хүтэлбэрилэгшэдөөр дэбжүүлэгдэнхэй, олонхынь яһала амжалттай хүдэлнэ.

Нүгөө талаараа энэ дээрэ дурдагдаһан залуу хүтэлбэрилэгшэдыг онсолон дурдахадаа, үнийнэй, дүршэл шадабари ехэтэй түрүүлэгшэнэр, директорнууд муугаар ажаллана, тэдэнэр хойшоо гаража байна

Дэлгүүрэй үнэ

СЭНГҮҮД

ХУБИЛҢААР ЗАНДАА

Хотын ногоон базарта эдэе хоолой зүйлнүүд элбэг... Үнгэрһэн амаралтын үдэрэй байдалаар мяханай сэн бага зэргээр доошоо оробо.

Тусхайлбал, горкоонторгын зүгһөө наймаалагдааг үхэрэй килограмм мяханай сэн - 12000, хониной мяхан 12000, хүрэтэр түхэригөөр дурдахадана. Үмсэһөө ороһон үхэрэй, гахайн, хониной мяхан элбэг. Хубийн ажахынууд үхэрэйнгөө мяха килограммынь 9000-һаа 15000 түхэриг хүрэтэр, хониной мяха - 9000-12000, гахайн - 15000-17000, гахайн даһалагдаагүй саала 18000 түхэригөөр худалдаһан байна.

Энэ үдэр тахяагай мяханай, элбэг байгаашье наань, сэнгүүдынь тад ондоо. Загарайн шубуунай фабрикын асарһан тахяагай килограмм мяханай сэн - 14500, Зэдын шубуунай фабрикын - 9900, Улаан-Үдын шубуунай фабрикын наймаанда табихан продукциянь 11000 түхэригэй болоно. Мяханһаа гадуур шубуунай гэдэһэ дотор - 9500, үбсүүн талань - 13000, хүзүүн - 6500-7700, элэг - 10000, шүлэндэ хэгдэхээр элдэбын сутлуулбари 10000 түхэригтэ хүрнэ.

Колбасагай зүйлнүүд элбэг, Улаан-Үдын мяханай комбинадай дурдахан колбасагай сэн тухай хэлэбэл, баһал һэлгүүтэй. "Русска", "сибирскэ" сортын колбаса - 28380, ветчина 29700, "одесскэ" сортын дутуушагаар сонгоогдохон - 27610, "улаан-үдын" сортын - 36630, "останкинскэ" - 22770, "саянскэ" - 22330, тон үнэгүй "обеденэ" сортын колбаса - 18810, бесиска - 24420, гатагдаһан рулет мяхан - 30250, үмсөөрөө наймаалагшад - "полтавскэ" сортын дутуушагаар сонгоогдохон колбаса - 22000, "одесскэ", "озёрскэ" сортын - 25000-26000, поршохонхын дутуушагаар сонгоогдохон мяхан - 32000, үбсүүнэй сонгоогдохон мяхан - 34000, рулет 34000 түхэригөөр наймаанда табигдаа.

Загаһанай зүйлнүүдхээ: хүйтөөр сонгоогдохон кетагай норгон талань - 39000, баһал иимэрхүү сортын омоли - 22000, хүйтөөр сонгоогдохон скумбри - 20000, даһалагдаһан омоли - 9000-14000, скумбри - 15000, селедкэ - 15000, даһалагдаагүй омоли - 12000, минтай - 7000, селедкэ 5000 түхэригтэ байгаа.

Үдэшэ боложо байһан хадань һүнэй зүйлнүүд балай харагдаагүй.

Улаан-Үдын шубуунай фабрикын 1-дэхи категориин тахяагай 10 үндэгэнэй сэн 5500, 2-дохи категориинхынь 5000 түхэригтэ хүрэнхэй. Зүгийн килограмм тоһон 24000 түхэригэй, килограмм хархяаг 2500 түхэригтэ болоно.

Огородой эдээнһээ хүнэг хартаабын сэн - 9000, килограмм хартаабын - 1000-1300, һонгино - 2200-3000, чеснок - 6500-7000, капуста - 1800, свекло - 3500, моркооб - 3000-3500, ногоон помидор - 3800, үгэрсэ - 4500, даһалагдаһан үгэрсэ - 5000, жэмэсһээ: яблока - 6500-7500, виноград - 5500, дыни - 4500, арбуз - 3500, сливэ - 6000, хүнэг ранет - 15000, хүнэг вишни 50000 түхэригөөр худалдаада.

Редакциян социальн-экономическа таһаг.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрэй нэгдэхэй орлогшо В. А. Гарматов (дундань), Сэлэнгын аймагтай XX партсьездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ П. Д. Бадаев (баруун гар тээхи), мүн Зэдын аймагтай "Коммунизм" колхозой түрүүлэгшэ Ж. С. Батуев гэршэдтэй тарьяанай ургаса хаража байна.

Авторай фото.

ХАРИИН ГҮРЭНҮҮДЭЙ ВАЛЮТЫН СЭН 1995 ОНОЙ СЕНТЯБРИЙН 18-НАЙ БАЙДАЛААР

Хотын банкууд	Американ доллар		Баруун Германийн марка	
	Худалдажа абахадаа	Өөһэдөө худалдажа хадаа	Худалдажа абахадаа	Өөһэдөө худалдажа хадаа
Мосбизнесбанк	4400	4850	3105	3323
Россельхозбанк	4600	4830	3030	3250
Сбербанк	4600	4820	2900	3320
Сибкадаембанк	4600	4830	2950	3100
Бикомбанк	4670	4820	3100	3190

АЖАГЛААТА: Пакбанк, Русско-Азиатский банк энэ үдэр хариин гүрэнүүдэй валюта дээрэ худалдэгүй.

Түнхэнэй аймагтай тарьяшанай ажахынуудай нэгдэлнүүдэй, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй абаһан шиидхэбэрээр бүхы ажахынууд мүнөө акционернэ "Пищевик" бүлгэмэй гэшүүд болобо.

Акционернэ бүлгэмэй гэшүүд болоһон ажахынууд энээнһээ хойшо өөһэдынгөө үйлдэбэрилһэн продукци-хартаабын огородой эдэе хэлсээнэй ёһоор энэ предприятияда тушааха юм.

Манай корр.

(Үргэлжлэл. Эхнийнх
сентябриин 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14,
15, 19-нэй дугаарнуудтай).

ЖҮРЧИДЭЙ - Жүрчидэй болбол урууд обогтоной дээдэ, Начин баатарай ахмад хүбүүн Уруудайн зургаадахи үеын аша болоно.

"Арбан гурбан хүрээний байлдаанай" удаа Жамухада харьяагдажа байһан уруудууд Жамухааа халажа, Тэмүүжэндэ ниилэн ербэ. Тэрэ үедэ урууд аймагай толгойлогшо Жүрчидэй байһан юм. Жүрчидэй болбол ухаалиг жанжин, эрэлхэг баатар хүн бэлэй.

Жүрчидэй ерэхэндэ Чингис хаан баясажа, Ононой шутыда ехэ пайр хэбэ. Тэрээнхээ хойшо олон удаагай тулалдаанда Жүрчидэй уруудаа ударидаг, мангуудай Хуйлдартай хамта ехэ сэрэгэй манлайда байлдажа ябаба.

1203 ондо "Муу үндэрэй байлдаанда" Чингис хаан Жүрчидэйг эгитгэн, сэрэгэйгээ манлайда байлдуулба. Тиигээд Жүрчидэй Хуйлдар хоёр урууд, мангуудаа ударидаг, Чингисэй сэрэгэй манлайда байлдаба. Энэ тулалдаанда Хуйлдар шархатажа, Жүрчидэй уруудаа ударидаг, Жүрчин, Түмэн, Түбегэн, Донхой зэргын аймагуудай сэрэгын даража, мүн Хори Шилэмүн тайжын мянга тухай сэрэгыг довтолон дараба.

Жэжээр үндэрэй тулалдаанда Жүрчидэй, Архай Хасартай хамта, мүн ехэ сэрэгэй манлайда байлдажа, Ван хаанай сэрэгыг даража, ехэ габьяа харуулба.

1204 ондо Наймание дайлахада, Жүрчидэй Хуйлдартай хүбүүн Мөнх, Халз гэгшэдтэй хамта урууд, мангуудаа ударидаг, Дөрвөн хошуучийн гээгтэ байлдажа, наймание дараба.

1206 ондо Чингис хаан Жүрчидэйе наян найман габьяатанай тоодо шагнаба. Жүрчидэй габьяае Чингис хаан тухайлан дурдахадаа, "Жүрчидэй шамайе би үндэр уулын нэмэри мэтэ түшэг болгон ханажа ябадаг би", гэжэ хэлэһэн байна. Тиигээд татаар хатан Ибакае Жүрчидэйдэ үгэбэ. Удаань Жүрчидэй дүрбэн мянган уруудаа захиржа, Алчи ноён, Толон гэрбиитэй хамта Чингис хаанай дүү Хасарта харьяалагдажа, Алтан уласыг дайлаха үедэ Хасарай зүүн гарай сэрэгыг захиран, Жижүү болон Лиюуши зэргын газарыг эзэлээд, удаань Алтан уласай хойто ниислэл Да Дин пүхотыг дайран, Жүрчидэй нютагаар нютаглажа байгаад, удангүй үбшэлжэ үхэһэн гэдэг бэлэй.

Жүрчидэй дүү Чанай гэгшэ Чингис хаанда шударгыгаар тулалхан тула, хишигтэнэй даргаар томилогдобо. Жүрчидэй - хүбүүн Хэтэй Мүнчу эрдэм шадабари түгэс тула мянганай ноёноор томилогдобо, удаань Алтан уласыг дайлан абаһанай хүлээр Жиюн ванаар үргэмжэлэгдэбэ.

ЗҮЧИ - Чингисэй ууган хүбүүн, монголой сэрэгэй томо жанжинай нэгэн Зүчи юм.

Чингис хаан тухай тавилбар тал

Ехэ Монгол уласыг байгуулһанайгаа удаа Чингис хаан хүбүүдтээ хуби хубаарилан олгоходоо, Зүчидэ 9000 үрхэ айл үгэһэн байна. Алтан уласыг эзэлхэ (1211-1215), мүн Дунда Азийн улсууд, Дешт-и-Кибчагыг (1219-1221) эзэлхэ байлдаануудта тэрэ бэээрээ оролсожо, сэрэгэй хэрэгыг хайн мэдээдэг, байлдаанай шадамар ударидагша жанжин байһанаа харуулһан юм.

1225 ондо Чингис хаан эзэлһэн улас орон нютагуудыг хубаарилхадаа, Эрчис мүнрэнхөө Ураалай нюруу хүрэтэр, мүн тэрээнхээ баруун тээшээ оршодог уудам ехэ нютагыг ууган хүбүүндээ олгоһониинь Алтан Ордоной улас, заримдаа Зүчийн улас гэжэ түүхэдэ тэмдэглэгдэһэн байдаг.

ЗҮЧИ ХААНАЙ БУНХАН - Арбан гурбадугаар зуун жэлэй монгол-кипчагай уран барилгын гайхамшагта дурасхаал - Зүчи хаанай бунхан эрдэмтэдэй анхаралыг ехэ татадаг юм. Чингис хаанай ууган хүбүүн Зүчи хаан эсэгэдээ Монгол мориной туруугай хүрэхэ урда нютагуудыг мэдэжэ ябаха зарлиг соносоод, Хорезм, Мангышлак, Кипчак, Устюртыг эзэлэн захиржа байба. Энэ нютаг болбол мүнөөнэй Казахстанай баруун, түб, хойто хуби, Узбекистанай хойто нютагыг эзэлһэн, 2 миллион гаран дүрбэлхэн километр нютаг юм. Зүчи хаан мүнөөнэй Байконурай сангарын буудалһаа зүүн зүгтэ Жезказган хотын байгаа газарай ойро Сарысу голтой шадархын нютагта түбхинэн нютаглажа байгаа.

Ула бэлшээрй хайтай, урин дулаан амисхалтай, хулан, зээрэн, бүхэн, шоно, үнэгэ, хирһа, тарбаган элбэгтэй нютагта Зүчи хаан өөрынгөө дүтын ноёд Хунан, Мүнхзүр, Хэтэ гэгшэтэй хамта ан абада мордон, ажаһууха дуратай байба.

Тэрэ тэндэхи түмэр, зэдэй баялгыг ашаглан, номоной зэбэ, жада, гуулин эдлэл, саба, сээжэбшэ, толи дархалха ажал хүүлэжэ байба. Жезказган гэшэ "Зэдэй дарханай газар", Жезды голын "Зэдтэй" гэхэн монгол үгэһөө гараһан гэжэ домог мүнөөнэй Казахстанда би.

Ууган хүбүүн Зүчийнгээ амидарал, хуби заяанда Чингис хаан маша ехээр анхаржа байба. 1227 оной үбэл, хабарай үедэ Зүчи хаан мүнөөнэй Жезказган хотоһоо хойно оршодог газарта хулан аблажа ябатараа, 45 наһандаа ойлгогдоогүй шалтагаанаар наһа бараба.

Чингис хаан ууган хүбүүндээ хүрөөтэй хайхан бунхан барюулан байна. Удаан Бат хаан, тэрэниие залгамжалагшад, олон үе дамжуулан тахижа байһан юм. Нилээд хожом үедэ Хэрэйд, Найман, Мэргэд, Тэлэнгид, Тайчууд, Хонгирад угсаагай казахууд бүри 1930-аад оной үедэ тахижа байгаа гэхэн мэдээн би. Бунханай барилгын утань 9,6 метр гэжэ номдо тэмдэглэгдэһэн байна. Бунханай үндэрын 7,5-10 метр, үргэниинь 7,3 метр, гол танхимайн ханын зузаан 1,15 метр гэжэ эрдэмтэд тоолон гаргаһан байна.

Бунханийн 1227 оной хабар эхилжэ, намар барижа дууһаһан бололтой.

ЗЭБЭ - Зэбэ болбол Бэсүд обогтон юм. Тэрэнэй үбгэ эсэгэнь Бэсүдэй гэдэг байгаа. Тэрээнхээ хойшонхи үеын

ашанар Бэсүдэй нэрээрнь удам угсаагаа нэрлэн, обог болгон абажа ерээ. Зэбэ анхандаа Чингис хаантай байлдажа байһан Тайчуудай Агучу баатарай сэрэгтэ ябахадаа, Зургаадай нэрэгтэй хүн байһан юм.

Чингис хаан Хүйтэн гэдэг газарта тайчуудтай байлдажа ябахадаа, хүзүүгээ шархатаба. Байлдаанай дүүрэхэндэ удаа хаан хэлэбэ: "Хүйтэн гэдэг газарта байлдажа байхада, уула дээрэхээ харбажа, миний байлдаанай ама сагаан моритой хүзүүе хэн шархатуулааб?" гэжэ асуухадань, нэгэ Бэсүд хүбүүн хэлэбэ: "Уула дээрэхээ харбаһан хүн би байнаб".

Одоо хаан намайе:
Алаха гэбэл ала,
Алганы шэнээн газарыг
Алаг болгожо үмхирхэ
Алда бэе байна.
Абарха гэжэ ханаад,
Аминни хайрлалашни
Халда гэхэн газарташн
Харайжа ошоод би
Хара уһанай салгидатар,
Хада шулуунай хэмхэртэр
Хари дайсаниг довтолжо
Хаан шамда тулалхаб,
гэбэ.

Чингис хаан үгэлбэ: "Дайсанай хүн дайлагдажа, хоролжо ябаһанаа нюужа, худалаар хэлэхэ бшуудаа. Харин ши тиигэнгүй, сэхьень хэлэжэ байнаш. Иймэ хүнтэй нүхсэхэдэ болоно. Шиний Зургаадай нэрыг нэлгүүлжэ, ама сагаан хула моринойни амаргал хүзүүе зэбээр харбаһан тула Зэбэ гэжэ нэрэ үгэе. Миний дэргэдэ зэбэ мэтэ хамгаалжа яба" гэхэн зарлиг буулгаба.

Тайчуудһаа Зэбын ерэжэ, нүхсэхэн ушарын иимэ бэлэй. Тэрээнхээ хойшо Зэбэ Чингисэй эгээл эрхим жанжинуудай нэгэн болоһон юм. Чингис хаан Зэбэ жанжинай харуулан габьяае үндэрөөр сэгнэжэ, мянганай ноён болгоһон байна. Алтан улас, Хорезм руу хэһэн аян дайнда Зэбэ жанжин толгойн сэрэгтэ ябажа, эрэлхэгээр байлдан, габьяа харуулаа.

1218 ондо Зэбэ жанжинаар ударидуулан хоёр түмэн монгол сэрэг Хара Кидание эзэлэн абаба. Чингис хаан Хорезмын уласыг дайлахаа өөрөө сэрэг абажа гараба. Тиэхэдэнь шах Мухамед Зугадажа, 1219 оной хабар Зэбэ Сүбээдэй хоёр 20000 сэрэг абажа, Мухамедэй хойноһоо нэхэн намнаба. Мүн 1220 оной 12 дугаар нарада Зэбэ, Сүбээдэй сэрэг Азербайджанай нютагаар нэгтгэрэн орожо, Муганай талада үбэлжэн, 1221 оной түрүүшын нарада Гүржын Лаша хаанай 60000 сэрэгыг бута сохибо.

Зэбэ 1255 ондо наһа бараа.

ЗЭЛМЭ - Зэлмэ болбол Урянхайн Жарчиуд обогтой хүн. Тэрэнэй эсэгэ Жарчиудай түмэршэ дархан байгаа. Тэрэ Бурхан Халдунай үбэрөөр нютаглажа байгаа. Чингис хаанай Бөртэ хатание хамган болгожо абаад, Хэрлэн мүнрэнэй Бүрги эрьдэ нютаглажа байхада, Жарчиудай үбгэн хөөргээ үргэлжэ, Зэлмэ хүбүүгээ дахуулан ерэжэ, Чингис хаанай нүхэр болгожо үгэһэн байна. Чингисэй эдир залуу үеһөө Зэлмэ дахасалдан, анхнайн тулалгаша болоно.

1202 ондо Чингис хаан тайчуудтай байлдаха үедэ ехэ хүндөөр шархатахадань, шархын шуһыг амаараа хорожо зогсоон, хүни болоходо, бээ нүсэгэлэн, дүм ябаад, дайсанай хүрээндэ нэбтэрэн

орожо, хүхүүртэй тараг оложо асаран, хаанай бээыг амаруулаа. Тэрэнэй удаа Хэрэйд, Найман аймагуудта дайгаар орходоо, Зэлмэ ехэ габьяа харуулан байна. 1206 ондо эрэлхэг габьяагайн түлөө Чингис хаан Зэлмыг мянгатын ноён болгобо.

И
ИНАНЧА БИЛГЭ ХААН - Арбан хоёрдохы зуун жэлэй хүүлшын хахадта Найманай хаан шэрээ Инанча билгэ хаан гэгшэ эзэлжэ байгаа. Тэрэ Гүрбэсү гэжэ хатантай бэлэй.

Тоорилой дүүнэрээ алажа, Хэрэйдэй хаан шэрээдэ хуухадань, тэрэнэй дүү Эрхэ хара гэгшэ Найманай Инанча хаанда зугадан ошоһон юм. Тиигээд Инанча хаан Эрхэ харыг сэрэгээр дэмжэн, хэрэйдтэ довтолходонь, Ван хаан Хара Кидан өөдэ зугадаба. Энэ ябадал 1196 ондо болоһон болоно.

Инанча билгэ хаан 1197 ондо үхэһэн гэжэ То Ний бэшэһэн байдаг.

Тэрэнэй үхэһэнэй һүүлдэ Тайбух Хүчүгүд гэдэг хоёр хүбүүдын хаан шэрээгээ булалдажа, Найман улас хоёр хэлхэ болон тараба. Тайбух Найманай урда хэлхыг захиржа, бээ "Таян хаан" гэжэ нэрлэбэ. Хүчүгүд Найманай хойто хэлхыг захиржа, өөрыгөө "Буйруг хаан" гэжэ нэрлэбэ.

Тэрэ үедэ найманууд монголой хүршэ аймагууд сооһоо эгээл үндэр соёлтой улас байһан юм.

ИНАНЧ ХААН - Чингис хаанай сэрэг 1220 оной хоёрдохы харын һүүл багта Бухара хотыг довтолбо. Тэрэ үедэ хотын сэрэгыг Инанч хаан захиржа байгаа. Монгол сэрэг дүрбэн талаһаань бүхэлэн орожо, бүтэн гурбан үдэр хүрээлэн байлдахадань, Инанч хаан нэмэлтэ хүснэй ерэхэгүйе ойлгожо, хотоёо орхёод, зугадаба. Монгол сэрэг тэрэнэй хойноһоо нэхэн, Амударья мүнрэнэй оршондо хүсэжэ, бута сохибо.

Инанч хаанай сэрэгтэ абажа зугадаһан үдэрһөө эхилэн, хотын сүмэ хийдэй тушаалтай баяшуул монгол сэрэгтэ бээ тушааба.

ИНАЛЖУГ - Хорезмын Отрар хотын дарга. Чингис хаанһаа Хорезмын шах Мухамедтэ ябуулан элшэ худалдаашадын эд бараанда цуглажа, хубидаа абаха хомхой сэдхэл түрээжэ, тэдэниие алаһан байна.

Тэдэ худалдаашадыг Чингис хаанай тагнуул гэшэ гэжэ шах Мухамедтэ Иналжуг айлгаба. Тиэхэдэнь шах Мухамед нарибшалан шалгажа, үзэнгүй, бүхы худалдаашадыг саазалжа алаха захиралта үгэбэ. Чингис хаан өөрынгөө 400 гаран хүнөө бүридэһэн худалдаашадыг Отрар хотын дарга Иналжугай саазалһаниие дуулаад, маша ехээр уурлажа, уулын оройдо гаража, гурбан үдэр, гурбан хүни үлгэн тэнгэридэ мүргэжэ, үһөө, харюугаа абахадань, тулалхыг гуйжа байба.

ИХ БУУ - Дунда зуунай үеын Монгол сэрэгтэ алаһа холо хүрэдэг, хүнөөхэ хүсэ шадалтай ехэ буу хэрэглэгдэдэг байгаа. Энээн тухай тэрэ үедэ бусад улас оронуудһаа ерэхэн хүнүүдэй тэмдэглэлнүүд болон түүхын бэшэгүүд дотор хэлэгдэнэ.

Нүүдэлшэдыг ямаршыг соёл болбосоролгүй, богони ухаатай, зэрлиг зон мэтээр үзэдэг тиймэ

хүнүүдтэ монгол сэрэгтэй техникын хүгжэлтэ, тэрэ хэр зэргэ хэрэглэжэ тухай мэдээнүүд тодорхой харюу боложо үгэнэ.

Монгол сэрэгтэй зэбэ байһан ехэ бууны Кидан түрүүшэ үеһөө дамжуулагдан байһан. Чингис хаанай үеэр түрэлэй зэбсэг шарнай табсанда гаража, ябаган сэрэгтэй урдаһаа, хамгаалалта нэтэ солон хэрэгтэ хэрэглэгдэхэ хэрэгсэл болоһон байна.

Чингис хаан баруун хэлхэн дайндаа (1218-1220) буу хэрэглэжэ, тэрэнэ бол буу гү, али пуужин буу т байгаа.

Хитадай түүхшэд монгол сэрэгтэй ехэ буу хэрэглэжэ байһан тухай олон да бэшэдэг байһан юм. К хэлэхэдэ, монголшууд онһоо урда тээ даритай зэбэ ехэ буу хэрэглэжэ байгаа үзэдэг юм.

ИХ ХОРИГ - Монголой хаануудай үедэ уула, ула модо, сээсэг, жэмсэг, ан амин баян, алишыг талаараа хаалта ехэтэй тодорхой нютаг онсолон үзэжэ, онголон тал тэрэ нютагыг өөрынгөө дулаамта, уг удамаа хамгаа газар болгохын тула "их хориг" гэжэ нэрлэдэг байгаа.

Нэгэ үгөөр хэлбэл, т бусадай хүлшыг хорюул хэлэншыг хорюултай гэһэн юм. Ушарын хадаа хүнийгээ хүдөөлүүлһэнэ бусада хэр эрхэгүй юм.

Ехэ хориг руу орохо хаалганы Хан Хэнтэйн "бос" гэжэ алдаршаһан "бос" дабаан" юм. Энэнь монголой богон гэхэнтэй уда н болоно.

Монголой Ехэ хаанууд түрэлхи нютагтань хорюултайгаар абан ер хүдөөлүүлжэ байһан тухай арад олоной ама дамжа ушарнууд домогтошье, сударташье тэмдэглэгдэнэ байһа.

Босгын дабаанһаа хараһан хүн ябадаггүй, тахилга, тайлганы үедэл хүн ошодог, харин бусад үе хаанай үри удам, ойро түрэл хүнүүд сан табижа, тахилга ном уншажа ошодог байгаа хориг гэшэ эзэн Чингис багадаа үдэжэ торниһон нютаг Бурхан Халдун оршон болон Баатар хайрар Ехэ, Бага авхай, Богдн мэтын хүрөөтэй хайхан үе сээр тунгалаг уһатай үзэһэн нютаг юм.

ИХ ХУРИЛДАЙ - Ша хаание хунгаха, байлан найрамдаха зэргын онсо асуудалнуудыг "Их хуриг" гэжэ улсгай дээдын сулал хэлсэдэг байба. 1206 ондо мүнрэнэй эхиндэ юһэн сагаан туг мандуулан, хурилдай сулар Тэмүүжэниие ехэ хаан б дэбжүүлжэ, Чингис хаан нэрлэдэг болоһон юм. Хар хотодо 1235 ондо Ехэ хури зарлажа, баруун оронуудыг байлдан зах хэрэгыг зүбшэн хэлсэһэн

Д. БАЛЖИНИ

(Үргэлжэлэнь хол
гараха).

АНХАРАГДАНГҮЙ ҮЛЭШОО

Буналгаанууд, буруушаалганууд

БАГШАНАР АЖАЛДАА ГАРАБАГҮЙ

Агын окрутой Ага, Могойтын районуудай багшанар сентябрийн 1-нээ хуралсалаа эхилбэгүй. Тэдэнэр салин хүлһыень июньһээ хойшо түлөөгүй, амаралтын мүнгэ үгөөгүй байһан ушарһаа шалтагаалжа, болзоргүй буналгаанда гараба.

Эндэ хая Агын районой багшанарай заншалта суглаанда хабаадагшадтай хамта болоһон профсоюзай районой зүблөөн дээрэ энэ шийдхэбэри абтаад, эрдэм мэдэсын хайндэрэй үглөөгүүр багһаа сэсэгүүд багашуудта барюулагдажа, түрүүшын хонхо хургуулинуудта жэнгирбэгүй. Тиыхэдэ могойтынхид жагсаалнуудые үнгэргөөд, хүүгдэдэ тараажа, баһал буналгаанда оролсоһоноо гэршэлээ. Эрилтыень хангахатайнь сасуу ажалаа эхилхэдэ гэжэ багшанар мэдүүлнэ.

Харин Дулдаргын районой хургуулинуудта урдын гуримаар баяр баясхалангай оршон байдалда хуралсалай шэнэ жэл бүхы хургуулинуудтань эхилбэ. Эндэхи захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд арад зоной дэмжэлгэдэ түшэгээн, мүнгэ зөөри оложо, багшанартаа бүхы үриез бусаһан байба.

Агын округой олонхи хургуулинуудта үшөөшье үсөөн бэшэ орёо байдал тохёолдоо хэбэртэй. Дулаа үгэдэгтүхээр элэгнүүднь заһабарилагдаагүй, нэгшье хүрээ нүүрһэн, бусад түлшэ буулгагдаагүй байһаар.

Үгытэй ядуу байдалда ороһон, үншэн хэнзэ болоһон үхибүүдые төдхэхэ ба хурагшадые ном хударай талаар хангаха хэрэг хүсэд шийдхэгдээгүй гэхэ мэтын олон янзын дутуу дунданууд бии. Засагай зургаануудай болон арад түмэнэй зүгһөө арга шадалаа элсүүлэе һаань, эдэнь усадхагдаха, юумэн заһарха юм аабза.

Ц. ГОНГОРОВ.

гадна 24 миллиард түхэригэй урьһаламжа абтанхай. Мүнөө тэрэндэ ехэ процентүүд тоологдожо байгаа ааб даа. Иигэжэ нүүрһэшдэнь, элшэ хүсэ үйлэдбэрилэгшэд шье мүнгэгүйдэжэ, ехэл хүшэр байдалда оронхой. Электрын элшэ хүсэ хэрэглэгшэд өөһэдынгөө ээлжэндэ үйлэдбэрилэгшэдэ үриез түлээнгүй.

Буряад Республикын Президент А. В. Потапов тус асуудалые республиканска хэмжээндэ шийдхэхэ талаар ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай хөөржэ үгэбэ. Россин бюджеттэ оруулагдаха 16,8 миллиард түхэриг хэрэглэхэ зүбшөөл абааб гэжэ президент хэлэ һэн. Тэдэнэй зарим хубинь нүүрһэшдэ, элшэ хүсэ үйлэдбэрилэгшэдэ эльгээгдээ.

Республикын Президенттэй уулзалгада хабаадалсаһан Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. П. Табалаев болон промышленностиин, элшэ хүсэний болон транспортын министр В. В. Перелаяев республикын нүүрһэшдэ бургуушаалгын ябуулгы дэмжэе байһанаа мэдүүлэ. Энэ ганса манай республикын бэшэ, харин бүхы Россин хэмжээндэ шийдхэгдэхэ асуудал мүн.

Зүблөөн дээрэ бургуушаалгын ябуулга үргэлжэлүүлэхэ тухай шийдхэбэри абтаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

миллиард 100 мянган түхэриг хэрэгтэй. Хэрбээ шулуу нүүрһэнэй оруулагдажа захалаагүй һаа, республикаһаа гадуур тэрэниие худалдажа абахабди гэжэ Галуута-Нуурай ГРЭС-эй директор Е. И. Карпенко мэдүүлһэн байна. Тездэ ондоо тээхи нүүрһэшдэй мүнгэ саг соогоо түлэжэ шадахагүй эд хэрэглэгшэдтэй харилсаа тогтоохонь бэрхтэй ааб даа.

Нүүрһэшдэй бургуушаалгын ябуулга нүгөө талаһаа өөһэдтэнь ехэ гарза хохидол асарна. Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхайн директор В. Ф. Калашниковой тооложо гаргаһанай ёһоор, складаудта 380 мянган тонно шулуу нүүрһэн сугларжа, тэдэниие богони болзор соо ашахын аргагүй байха. Галуута-Нуурай шахтын директор А. В. Распопиной багсаамжалһанай ёһоор, саашадаа шанга хэмжээнүүдэй абтаагүй, хэрэг байдалай хубилаагүй һаа, шахта энэ жэдэнь ажалаа болюулжа магадгүй.

Тиймэһээ орой болгожо байнгүйгөөр дары түргэн хэмжээнүүдэ абаха саг тулажа ерээ гээшэ. Үгы гээд, үбэлэй хүйтэндэ хүшэр байдалда орохобди. В. П. Смагинай мэдээсһэнэй ёһоор, "Востсибутоль" гэжэ акционернэ бүлэмдэ 46 миллиард түхэриг салин түлэгдөөдүй. Энээнһээ

байдалда ороод байһан тухайгаа иимэ аргаар мэдүүлхые хүсэбэ х юм. Үшөө дулаан байхада, нүүрһэшдэ бургуушаалгын ябуулгада жагсаба, харин хүйтэнэй эхилһэн хойно ажалаа зогсоохо болоо һаань, ямар байдал тохёолдохо байгаа? Юрдөө бодоодшье үзэхэнэ бэрхтэй..."

Бодото байдал иимэ. Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхайн ажалшадта май бараһаа хойно салин түлэгдэнгүй. Жэлэй саада тээ Москваһаа бууһан захиралтаар Хабаровска хизаарта эльгээгдһэн шулуу нүүрһэнэй түлөө мүнөөшье хүртээр мүнгэн абтаагүй. Тездэ хэзээ нэгэтэ түлэгдэхэньшье бэрхтэй хэбэртэй. Мүнөө 260 хүн амаралтада гаргагданхай. Галуута-Нуурай шахтада мүн лэ хүшэр байдал хүржэ ерэнхэй. Миллиардаа үлүү шахуу түхэригэй салин түлэгдөөдүй. 301 хүн амаралтада гаргагданхай. Түгшын шулуу нүүрһэнэй уурхайда хэрэг байдал хананһаа дээрэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Гэбшье эндэньшье эд хэрэглэгшэдэй үринүүдһээ уламжаһан, хуушарһан техникээ цэнэлэжэ шадаһагүй.

Нарын эсэстэ түмэр замай шэнэ халаа бариха гэрһинийн үнөөхий мүнгэн хүрөөгүй. Субподрядчигууд мүнгэнэй хомордоходо, дураа гутажа, ажалаа орхижорхёо. Тэдэниие ажалдань тогтоохын тула 1

ЗУБЛӨӨН-СЕМИНАР

һэргылхэ Омско областиин түбэй ахамад врачай орлогшо И.В.Боровский "Сибирийн региондо ВИЧ-инфекцииин хойноһоо эпидемиологическа хиналтын гурим хайжаруулаха хэмжээнүүд тухай", Буряад Республикын ахамад врач-эпидемиолог А.К.Номноева "ВИЧ-инфекци болон вирусно-бактериологическа инфекциһээ һэргылхэ талаар санитарно-эпидемиологическа албанай гол зорилгонууд тухай", Санкт-Петербургын академиин доцент, халдабарита үбшэнүүдэй талаар кафедрые даагша Г.Н.Кириичникова "Вируснэ инфекци шэнэ аргаар элрүүлхэ тухай" асуудалнуудта гол элдхэлнүүдые хэһэн байна.

Удаань "Органон Техника", "Дайнатек", "Соллюкс" гэхэн фирмнүүдэй түлөөлэгшэд, господин Жан Пьер, И.А.Егорьков, А.Н.Шарков гэгшэд халдабарита үбшэнүүдые тодорхойлодог түхээрэлгэнүүдые ба тест-системнүүдые

сугларгагшадта харуулжа, дүтөөр танилсуулба.

Үглөөдэрын зүблөөн-семинарта хабаадагшад секцинүүдээр таража, мүнөөдэрэй энэ шухала асуудалаар хэгдэһэн элдхэлнүүдээр ханамжа, дурадхалнуудта хубаадаа.

Зүблөөн-семинарай 3-дахи үдэртэ ахамад врачнуудай, эрдэмэй-залан хүтэлбэрилгын болон эпидемиологическа советүүдэй хамтын суглаан болобо. Эндэ секцинүүдэй суглаануудта оруулагдаһан дурадхалууд болон ханамжанууд зүбшэн хэлсэгдээ. Эсэстэнь СПИД үбшэнэй үргэнөөр, хамтын хүсөөр тэмсэхэ тушаа тогтоол баталан абаа.

Һүүлшын үдэр регионуудай ахамад врачнуудай, эрдэмэй-залан хүтэлбэрилгын ба эпидемиологическа советүүдэй гэгшүүд сугларжа, хэлсээ хэһэнэй удаа тус зүблөөн-семинараа дүүргэбэ.

Г.ЗНАЕВА.

Сибирийн регионой СПИД үбшэнһөө һэргылхэ талаар албанай мэргэжэлтэдэй регионууд хоорондын зүблөөн-семинар Улаан-Үдэ хотодо сентябрийн 12-то хүдэлмэрээ эхилэ һэн. Буряад Республикын элүүрые хамгаалагын министр Б.Г.Бальжиров оролто үгэ хэлэжэ, энэ зүблөөн нээгээ. Удаань СПИД-һээ болон бусад халдабарита үбшэнһөө һэргылхэ талаар Омско областиин түбэй ахамад врач Ю.В.Гнатко "Сибирийн региондо ВИЧ-инфекцииин эпидемиологическа байдал ба тэрэһнээ һэргылхэ гол зорилгонууд тухай", Кемеровэ хотын гүрэнэй медицинскэ институтдай эпидемиологическа кафедрые даагша, профессор, Россин Федерацийн АЕН-эй академик М.А.Лившиц "ВИЧ-инфекцииин хойноһоо эпидемиологическа хиналта хэхэ гуримай ээлжэтэ зорилгонууд тухай", СПИД-һээ болон халдабарита үбшэнһөө һэргылхэ республиканска түбэй ахамад врач Е.А.Имеева "СПИД үбшэнэй талаар Буряадай республиканска түбэй ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд тухай", СПИД-һээ

Уншаа

дуулаа һэн

гүт?

ХЭН

ХЭНДЭ ДУРАТАЙБ?

Системнэ шэнжэлэгнүүдэй ба социологиин институт августын һүүл багта асуулта үнгэргэхэдөө, политическэ ажал ябуулагшадта зоной хандасыень тодоруулха гээд оролдоһон байха юм. Харюу үгэһэн зоной тоодо хабаатайгаар дунгүүдэнь процентээр үгтэбэ. Хүндэтэ уншагшад, тус таблица хараад, бодоод үзыт даа.

Нэрэ, фамили	Һайнаар ханданаб	Тодо хандасагүйб	Гол түлэб буруушаанэб	Сэгнэлтэ үгэжэ шадахагүйб
1. С. Бабури, "Россин зам" гэжэ депутатуудай бүлэгы хүтэлбэрилэгшэ	21	22	38	19
2. Е. Гайдар, "Выбор России" партиие хүтэлбэрилэгшэ	8	22	27	43
3. С. Глазьев, Россин Демократис партиие хүтэлбэрилэгшэ	6	18	16	60
4. М. Горбачев	9	22	54	15
5. Б. Ельцин	18	17	51	14
6. В. Жириновский, ЛДПР	11	14	59	16
7. Т. Зюганов, РФ-гэй компарти	15	17	38	30
8. М. Лапшин, Россин Аграрна партиин түрүүлэгшэ	8	19	12	61
9. Е. Лахова, "Россин экзэһнүүд" хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэ	13	22	9	56
10. А. Лебедь, Ородой общинануудай Конгрессые ударидагша	34	20	10	36
11. Ю. Лужков, Москвагай мэр	21	29	18	32
12. А. Руцкой, "Держав" хүдэлөөн ударидагшэ	31	22	25	22
13. И. Рыбкин, Гүрэнэй Дуушын Түрүүлэгшэ, "Согласие" хүдэлөөнэй ударидагша	25	32	11	32
14. Ю. Скоков, Ородой общинануудай конгрессэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн	6	20	17	57
15. В. Черномырдин	32	28	28	12
16. В. Шумейко, Федерацийн Советэй түрүүлэгшэ	14	29	31	26
17. Г. Явлинский, "Яблоко" хүдэлөөнэй ударидагша	36	27	15	22

ЭЛЭНГЭН
УРАХАА
ДОЛГУЛЖОЛ
БАЙТ...

Додо-Ивалгын дунда туршада олон жэлэй туршада "Элэнгэ урахал" гэжэ нэртэй ансамбль хүдэлдэг. Энэ ансамбль бүри 1964 онһоо хойшо хэлэ эхилһэн намтартай. Тус ансамбль "Нэгэ үс" гэжэ болон байгараа, "Күүдэ" гэжэ туршада дахинаа хуульда, буряад арадай ёһооноо хуульда байгараа дунда туршһэнэ.

Тус ансамблиин программада агай агай дуунууд, хатарнууд орлодог. Мүнөө үедэ ансамблиин бүридэлдэ дунда туршада агай агай дуунууд орлодог. Мүнөө үедэ тус ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Елена Владимировна Доржиева классайхидһаа бүридэһэн ансамблиин бүлэг эхидхэжэ.

М. ШАНТАКОВ.
БРАГУУД ДЭЭРЭ: хатар дуунууд даа; ансамблиин хуульда.

Авторай фото.

**XVII жаранай модон хүхэгшэн гахай жэл
(1995-1996 он)**

НАМАРАЙ ДУНДА ХҮХЭГШЭН ТАХЯА НАРА

Буряад литэ	1	2	3	4	5	6	7
Европын литэ	25	26	27	28	29	30	1
Гараг Нэрэ Үгэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Нарам воскр.
Үнгэ Үдэр	шарагшан хонин	сагаан бишэн	сагагшан тахья	хара нохой	харагшан гахай	хүхэ хулгана	хүхэгшэн үхэр
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Һуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хи	гал	шарой

Гарагай 2-то шэнын 1 (сентябриин 25). Намарай дунда хүхэгшэн тахья нара гараба гэснэ.

Шарагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Хэшэг далага абаха, тэнгэри тахиа, лусуудта мүргэхэ, үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, бэри хүргэхэ, буулгаха, хониной мяха, арһа, нооһо хэрэглэхэ, тогоо нэрэхэ, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргуулха, ехэ хүниие бараалхаха, эм залаха мэтн үйлэнүүдтэ найн. Зүгөөр газар малтаха, абаһанаа бусааха, модо сабшаха, хюрөөдэхэ, үбшэ аргаалжа эхилхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, үрһэ тариха, ном номнохо, соносохо, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хэрэглэл газашань гаргаха, тараг бэрихэ, айраг халааха мэтые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан богони болохо.

Гарагай 3-да шэнын 2 (сентябриин 26).

Сагаан бишэн, 2 хара мэнгын уһанда һуудалтай үдэр. Буян үйлэдэхэ, гашай тахиа, хээрэ ажал хэхэ, үзэг шудалха, сүмэ, дуган нээхэ, тусаал эзэлхэ, хуули тунхаглаха, сүүдэй шийдхэбэри гаргаха, эһээбэри тахиа, дайсаниие, ада шүдхэр дараха, хараалай, хэлэ аманай харюулга хэхэ, модо һуулгаха, хашаа бариха, шэмэг зүүхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, хии бараа сараха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ мэтн үйлэнүүдтэ найн. Харин бэрийн үйлэ бүтээхэ, ехэ уһа гаталха, загһа бариха, тангариг абаха, хубсаһа эсхэхэ, замда ябаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, эм найруулха мэтн үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 3 (сентябриин 27).

Сагагшан тахья, 1 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Дунда һарануудта улаан, хара хулгана, хүхэ-морин, улаагшан, харагшан туулай, хүхэгшэн, сагаагшан тахья үдэрнүүд модон хохи гэгдэдэг.

Мүнөөдэрнай сагаагшан тахья үдэр байна. Тиимэһээ ёһотойл модон хохи үдэр болоно бшуу. Иимэ үдэр алибаа хэрэг үйлэдэнгүй, юрала ажалаа хээдлэ үнгэргэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, ямаршые найн хэрэг үйлэдэбэл, эрхилбэл, үрэнэ хоһон байха. Иимэ үдэр үһээшье заһуулһанай, абхуулһанай, хюмһа хюруугаашье тайраһанай хэрэггүй.

Гарагай 5-да шэнын 4 (сентябриин 28).

Хара нохой, 9 улаан мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Ном номнохо, соносохо, эм найруулха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, субарга бодхоохо, бурханай бэе бүтээхэ, хоорондохи харилсаагаа зохилдуулха, замда гараха, юмэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, хэлэ аманай харюулга хэхэ, бэри буулгаха, хадаг тахиа, модоор дархалха, үзэг шудалха, үрһэ тариха, эһээбэри тахиа, уранай онол арга шудалха, бурханда мүргэхэ, зальбарха, балин шатааха, бурхан тахиа, лүн абаха, ваджрын хэрэг үйлэдэхэ, бисалгал хэхэ, хэшэг далага абаха, гэрэй һуури тахиа, һэеы гэр бүрихэ, мори, сар һургаха, агнаха гэхэ мэтн үйлэнүүдтэ найн. Гэбэшье хоорондоо хэрэлдэхэ, үһөөрхэлдэхэ, дайсалдаха, нүүхэ, наһа барагшые хүдөөлхэ, замда гараха, сутлаа зарлаха, үһээ угааха, ехэ хэрэг эхилхэ мэтые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бүхы бэеын тамир хайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 5 (сентябриин 29).

Харагшан гахай, 8 сагаан мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Бурханай шэрээдэ мандал тахиа, бурханда мүргэхэ, буян хэхэ, номой сахюуса хуруулха, эм найруулха, замда гараха, газарай ажал эрхилхэ, тантрын тарни уншаха, һогтуе номгодохо, хэшэг далагын ном уншуулха, сахюуса хуруулха болон хатуу бусад үйлэ үйлэдэхэ гэнэ. Гэхэ зуура мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха, тангариг абаха, суглаанда сугларха, наһа барагшые хүдөөлхэ, газар малтаха, зураг зураха, бөөгэй хэрэг эрхилхэ, модо орбонтойнь

һүгнэ татаха, газашань хэрэглэл гаргаха, нүүхэ, модо сабшаха, модоор дархалха, үри зээлиез түлэхэ, үрһэ тариха мэтн үйлэнүүдые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд бараан элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 6 (сентябриин 30).

Хүхэ хулгана, 7 улаан мэнгын, гада һуудалтай үдэр. Мүргэл шүтээнэй зүйлнүүдые бодхоохо, городто гэр бодхоохо, зохёол бэшгэхэ, зураг зураха, баримал бүтээхэ, худалдаа наймаа хэхэ, наһа утадхалгын үйлэ ябуулха, буян хэхэ, эд бараа бүтээхэ, үхэр худалдажа абаха, худаг малтаха, ургаса хуряаха, үүдэ гаргаха, нарай үхибүү эмшэлхэ, һамга абаха, хяһа гаргаха, зүүдхэл зүүхэ, бурханда мүргэхэ, зальбарха, Наранда, һарада, Газарта мүргэхэ мэтн үйлэнүүдтэ найн. Зүгөөр мал үүсэхэ, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха, ном оршуулха, үхибүү үргэжэ абаха, хүндүрсээ адалха, мориной урилдаанда хабаадаха, бэри буулгаха, һэеы гэр бүрихэ, эдлэл, мал хажуу тээшнэ үгэхэ мэтн үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарайнь үнгэ зүһэ хайжарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 7 (октябриин 1).

Хүхэгшэн үхэр, 6 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, хэшэг далага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, нүүхэ, тангаригаа болюулха, эльбэ дараха, эритэ мээс дархалха, дасан (дуган), субарга, шодон, сэргэ бурхан, ном арамнайха, мүргэл хэхэ, суглаа зарлаха, наһа утадхалгын, хэшэг далага абалгын хэрэг бүтээхэ, бисалгал хэхэ, залуу мал эмнихэ, даагадай һүүл, дэлһэ тайраха, хүрһэ зөөлөрүүлхэ, мори, сар һургаха мэтн үйлэнүүдтэ найн. Гэбэшье гэрэй һуури тахиа, малгай, хубсаһа эсхэхэ, шуһа ханаха, хэн нэгэнтэй хани харилсаа байгуулха, бэри буулгаха, худалдаа наймаа хэхэ, хээрэ нүхэ малтаха, юмэ бузарлаха, үзэн ядалга үйлэдэхэ мэтые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

ПОЛКОВНИК ЗЭРГЭТЭЙ ЮМ БАЙН

И. В. Сталин генералиссимус, А. И. Брежнев маршал байһан гээд мэдээжэ. Харин Россин мүнөөнэй президент Б. Н. Ельцин полковник нэрэ зэргэтэй юм ха. Эхин шатын офицерэй болохо "запасай младша лейтенант" гэхэн нэрэ зэргэ Ельцины оной сентябриин 15-да олгогдоһон байна. Запасай ахальт лейтенант 1969 ондо, капитан 1974 ондо болоо.

1976 оной июль соо запасай подполковник болоод, 1978 октябрь соо Россин Президент болон Россин Зэбсэгтэ Хүснэгтэй главно командалагша полковник зэргэтэй болоһон байгаа.

Зуһаландаа газарай эдээ ургуулагшад

**УРГАСАЯА ХУРЯАЖА
ЭЖИЛЬБЭЛ...**

Зуһаландаа ургуулһан ургасаяа суглуулха, зүбөөр хадагалха халуун хаһа оронхой. Теплицэнүүд соо эдээшэһэн үгэрсэ, помидор, баклажан, перец гэхэ мэтые суглуулхаһа гадна, үлөөшэ ургасын хойноһоо харуулха ажал үргэлжэлһөөр.

Далангууд дээрхи бог ногоо түүхэ, элдэб хорхой шумуултай, ургамалай үбшэнтэй тэмсэхэ мэтн ажалаа мартха хэрэггүй. Капустда, тыквэдэ энэ үдэ найн харууһан хэрэгтэй. Харин помидорнуудай түргөөр эдээшэхын тула һөөгэй үзүүрые шэмхүүрдэдэг юм. Фитофторо үбшэнтэй халдахагүйн тула помидорой һөөгүүдые 1 процент бордоско уһаар сүршэхэт. Хэрбээ энэ үбшэнтэй зарим һөөгүүдтэ хүрөөд байгаа һаань, помидорыень абаад, һөөгүүдыень тэрэ дары галдаха гү, али газарта булаха хэрэгтэй. Олон һөөгүүдэй үбшэн болоһон ушарта бүхы ургасаяа дары түргөөр хуряажа, 60 градусһаа халуун бэшэ уһан соо 2 минутын туршада дулаасуулха шухала. Тиигээгүй һаа, помидорнууд хосорхо бшуу.

Эгээн дээдэ бэеын 2-3 һалаагай помидорнуудые шад улаан болохын хүлээнгүй, абаха хэрэгтэй. Хэрбээ үрһэнүүдын жэжэ гэжэ шийдэбэл, улайһан помидорнуудаа дулаан байра соо барихат, харин хүсэд улайгаагүй байһалнь, 2 долоон хоногой туршада дулаанда барижа, хэмдэнь хүргэхэт. Үлүүсэ эдээшэһэн помидорнуудай үрһэн шанарай талаар муу байдаг. Үрһэнь абахадаа, хэдэн гурим баримталха шухала.

Нэн түрүүн помидорнуудаа хүндэлэн хэршээд, зосоохи шүүһыень үрһэхэнүүдтэйн хамта шэл амһарта соо бажуужа шүүгээд, 2 сүүдхын туршада 20-22 градус дулаанда байлгахат. Тиихэдээ саг үргэлжэ худхажа байхат. Уданы кастрюли соо хэхэ, уһа нэмээд, һайса худхаһанай һүүлээр, шүүхэт. Иигээд хэдэн дахин дабхат. Үрһэнүүдтэ "сэбэр" болоторнь угаагаад, саарһан дээрэ гү, али фанерэ, шэл дээрэ тараажа, хатаахат. Һүүлээрнь саарһан соо оройгоод, ямар сортын, ямар оной үрһэн бэ гэжэ бэшэхэ хэрэгтэй.

Үгэсын найн шанартай үрһэ абахын тула нэгэл сортын үгэрсэ ургуулжа байхыетнай

дурадханабди. Ногоот үгэрсэнүүдые шэлэжэ абха сонхо дээрэ табижа, зөөл болохорнь байлгахат. Һүүлээр үгэрсээ уташань хэрэг дундахи зөөлнэнь үрһэнүүдтэйн халбар худхажа, шэл амһарта соо хуряһанай удаа эдэ бүтэ угаахат. Помидорой хатаадагтал ади гурим үгэрсын үрһэ бэлдэхэ арга.

Үгэсын, патиссоной, баклаж гэхэ мэтн эдээнэй урга хуряһанай удаа эдэ бүтэ дабһалха ажалаа удааруула дүүргэхые оролдохо хэрэгтэй.

Энэл үдэ "репка" һонин "хүдүүн" хүүдтэ эдээшэжэ, ургасынь суглуулхаһа ердэдэг. "Бүдүүн хүмүү" һонин ургасынь хуряахал долоон хоног урид һонин толгойхонһоо 5-6 см дооһон үндэһыень хурса хүрээхые отолжо хаяха хэрэгтэй. Тиихэдэнтэй дээдэ тэжин залаань шарлаха юм. Һонин толгойдо хүриншэг шарла халиһан ургадаг. Һонин "хүдүүн" нарин болохо, наһаһануудайнь унаһа суглуулдаг.

Олон жэлэй газарай эмнэ сентябриин эхээр нэмж тэжээл оруулагдадаг. Хэрбээ эдэгэнэ ургуулжа, ургасын суглуулһан һаа, үлөө һөөгүүдын дорхой хүрһэ онгилоод, нэмэлтэ тэжээ оруулхат, хуурай уларилтай уһалхат. Рассада һуулгаха болбол, эдэгэнын хахалһууд таһалжа хаядаг. Рассада һуулга һаа, найн үржэлтэй, гол жэмсүүдэй ургаһан һөөг абадаг. Августын хоёрд хахадта рассадаяа һуулга һайнаар харуулаха хэрэгтэй. Сентябрь болотор үндэһэжэдэг, намарай хүрһэ эхилхэт шэнэ үндэһэн боло наһа намаань ургадаг юм. Үдэ һуулгаһан эдэгэнэ рассада ерэхэ жэлдэ баян үр үгэдэг гэснэ.

Укроп, петрушка, сельдерей мэтэ ногоон ургамалнууды үдэрнүүдтэ суглуулжа дабһал юм. Бүхэли зундаа наймаа ургуулһан газарай эдэ ургасынь хуряаха, амтаттай шүүһэтэйн буйдууһа хадагалха ажал түлэг дунда

"Сибирский сад" газет

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖПЖИГОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор), РИПЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯТОВА Т. В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ. Каландариповилин үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4327. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдэ. Директорайнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэдэ абтанхай. Заказ №178

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретаридай - 2-60-91, таһуу нийтн-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-68-08 (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлтэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдтэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Масс корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61, Баргажаанда - 91-6-40.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.